

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.20.831/2021/8.

A tanács tagjai: dr. Puskás Péter a tanács elnöke
dr. Csesznok Judit Anna előadó bíró
dr. Bartal Géza bíró

A felperes: felperes neve
felperes címe

A felperes képviselője:
dr. Menczel Mónika ügyvéd
(1195 Budapest, Zrínyi u. 19.)

Az alperesek: I. rendű
cím1
II. rendű
(lakcím
tartózkodási
helye

Az I. alperes képviselője:
Dr. Nagy Tamás Norbert Ügyvédi Iroda
ügyintéző: dr. Nagy Tamás Norbert ügyvéd)
cím2

A per tárgya: szerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél:
felperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

Fővárosi Ítéltábla
3.Pf.20.794/2020/7/II.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Budapest Környéki Törvényszék
20.P.20.040/2017/64.

Rendelkező rész

– A Kúria jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi, az elsőfokú bíróság ítéletet részben, a perköltségre vonatkozó rendelkezésekre is kiterjedően megváltoztatja, megállapítja, hogy a felperes és az I. rendű alperes között, 2012. január 27-én létrejött kölcsönszerződés, az ugyanekkor kelt jelzálogszerződés és a 2012. február 9-én kelt dr. B.E. közjegyző előtt 14022/Ü/145/2012. ügyszámon közokiratba foglalt felperes által tett tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelen.

– Megkeresi a Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatalát, hogy a felperes, felperes neve (adatok1) tulajdonában álló K. belterület .../16 helyrajzi számú lakóház, udvar megjelölésű, természetben K. Sz. ... út alatti ingatlanról (adatok2) I. rendű alperes javára 50.000.000 (ötven-millió) forint kölcsön és járulékai erejéig a 42119/4/2012.02. 23 számú határozattal bejegyzett jelzálogjogot törölje.

– Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

– Kötelezi az I. és II. rendű alperest, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg a felperesnek 2.540.000 (kétmillió-ötszáznegyvenezer) forint együttes elsőfokú, fellebbezési és felülvizsgálati eljárási költséget.

– Kötelezi az I. és II. rendű alperest, hogy felhívásra egyetemlegesen fizessenek meg az állam részére 1.500.000 (egymillió-ötszázezer) forint kereseti, 2.500.000 (kétmillió-ötszázezer) forint fellebbezési és 3.500.000 (hárommillió-ötszázezer) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes 2011. évben 2 – 4 hónapra 1.000.000 – 2.000.000 forint összegeket fektetett be a II. rendű alperesnél – S.A. közvetítésével – havi 5% hozam megfizetése ellenében. 2011. őszén S.A. egy újabb befektetési lehetőséggel kereste meg a felperest: havi 5 %-os hozamban részesül, amennyiben a tulajdonában álló valamely ingatlanon más által a II. rendű alperesnél befektetett pénzösszeget biztosító jelzálogot alapít.

[2] A felperes 2012. januárjában hozzájárult a K. belterület .../16 helyrajzi számú ingatlanán az I. rendű alperes 50.000.000 forint összegű, a II. rendű alperesnek átadott befektetését biztosító jelzálogjog alapításához. A felperes a követelést biztosító zálogjog alapítása érdekében az ingatlant a S. A-tól kapott pénzből tehermentesítette, majd 2012.

január 27-én ügyvédi okiratba foglalt szerződést írt alá az I. rendű alperessel, amely szerint az I. rendű alperestől – 2012. július 27-ei visszafizetési határidővel – 50.000.000 forintot kapott kölcsönt. A kölcsön visszafizetésének biztosítására kötött jelzálogszerződésben a felperes jelzálogul kötötte le a kápolnásnyéki ingatlanát, amelyből az I. rendű alperes a visszafizetési határidő eredménytelen eltelte esetén jogosult a követelését kielégíteni. A felperes 2012. február 9-én közjegyzői okiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozatot is tett a kölcsön- és jelzálogszerződés tartalma szerint.

[3] A II. rendű alperes 2-3 alkalommal fizetett – S. A-n keresztül – a felperesnek 2.500.000 forint összegű hozamot, aki azt egy alkalommal vette át, a többi alkalommal pedig újra befektette. Ezt követően azonban a II. rendű alperes nem teljesített, mivel előzetes letartóztatásba került.

[4] Az I. rendű alperes 2012. augusztus 8-án levélben szólította fel a felperest a kölcsön összegének 3 napon belüli visszafizetésére azzal, hogy nemfizetés esetén a tartozáselismerő nyilatkozat záradékolása útján a követelése ingatlanból való kielégítésére végrehajtási eljárást indít.

[5] A felperes 2014. február 17-én feljelentést tett a II. rendű alperes ellen, a büntetőeljárásban polgári jogi igényt is előterjesztett. A Fővárosi Ítéltábla 4.Bf.88/2018/121. számú jogerős ítéletével a felperes polgári jogi igényét elbírálva egyetemlegesen kötelezte a II. rendű alperest és S. A-t a felperes javára, 15 napon belül, 46.300.000 forint megfizetésére a felperes által S. A-tól hozamként átvett összegek elszámolásával.

[6] Az I. rendű alperes a közokiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozat alapján végrehajtási eljárást kezdeményezett a jelzálogból való kielégítés érdekében, a végrehajtás S.L. önálló bírósági végrehajtó előtt 207.V.1913/2013. számon van folyamatban.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

[7] A felperes többször módosított keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy a 2012. január 27-én kelt kölcsönszerződés nem a felperes és az I. rendű alperes, hanem az I. és II. rendű alperesek között jött létre. Másodlagosan annak megállapítását kérte, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen, mert színelte, jogszabályba – a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 318. § (1) bekezdésébe, a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Befekt.tv.) 7. § (1) bekezdésébe és a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 3. § (1) bekezdésébe –, vagy jóerkölcsbe ütközik, illetve lehetetlen szolgáltatásra irányul. Kérte továbbá a kölcsönszerződés semmissége folytán az annak biztosítására kötött jelzálogszerződés és a 2012. február 9-én kelt tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelenségének a megállapítását is. Harmadlagos keresetében a kölcsönszerződés, a jelzálogszerződés és a tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelenségét tévedés, meg tévesztés, illetve feltűnő értékaránytalanságra hivatkozással kérte.

[8] Valamennyi megállapítási keresetéhez kapcsolódóan kérte az eredeti állapot helyreállítását és ebben a körben a jelzálogjog, a végrehajtási jog és az árverés kitűzésének ingatlan-nyilvántartásból való törlését, továbbá az I. rendű alperes ezek tűrésére való kötelezését.

[9] Negyedleges kérelmében arra az esetre, ha az eredeti állapot helyreállítása nem lehetséges, az érvénytelenség megállapítását kérte.

[10] Az alperesek a kereset elutasítását kérték.

Az első- és másodfokú ítélet

[11] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.

[12] A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 207. § (1) és (6) bekezdése szerint megállapította, hogy a kölcsönszerződés színlelt, a szerződő felek akarata ténylegesen befektetési célú szerződés létrehozására irányult, amely szerződésben a II. rendű alperes is részt vett, így háromoldalú megállapodás jött létre. Erre tekintettel alaptalannak ítélte a felperes azon hivatkozását, hogy a kölcsönszerződés az I. és a II. rendű alperesek kötött jött volna létre.

[13] Alaptalannak találta a rPtk. 200. § (2) bekezdésével kapcsolatban a szerződés jogszabályba ütközése miatti semmisségi hivatkozást is. Kifejtette, hogy sem a Befekt.tv. 7.§ (1) bekezdése, sem a rHpt.3.§ (1) bekezdése megsértéséhez nem fűzik a hivatkozott jogszabályok a semmisség vagy érvénytelenség jogkövetkezményét. A Btk. 318.§ (1) bekezdése alapján a büntető bíróság azt vizsgálta, hogy a II. rendű alperes magatartása kimerítette-e a törvényi tényállási elemet, a jogszabály megsértéséhez azonban a Btk. sem fűzi az érintett szerződés érvénytelenségét. Amennyiben a bűncselekmény elkövetési magatartása egyben a polgári jog szabályai szerint szerződésszegést valósít meg, úgy ennek jogkövetkezményét polgári jogi igény előterjesztése útján lehet érvényesíteni, ami a jelen esetben elbírálásra is került.

[14] A szerződés jóerkölcsbe ütközésével kapcsolatban a jogügylet egészét és valamennyi fél szempontjából a szubjektív elem fennállását vizsgálva az elsőfokú bíróság megállapította, hogy önmagában a befektetési célú szerződés megkötése nem jóerkölcsbe ütköző. A felperes maga sem minősítette elítélendőnek az adott szerződéses konstrukcióban a szerződéses célt, arról, hogy a II. rendű alperes engedély nélkül végzi a befektetési tevékenységet sem a felperes, sem az I. rendű alperes nem tudott. A felek együttes magatartásának általános társadalmi értékítélete nem minősül jóerkölcsbe ütközőnek.

[15] A szerződés megkötésének időpontjában a szolgáltatás lehetetlensége nyilvánvalóan nem állt fenn, hiszen a felperes több esetben megkapta a befektetési célú megállapodás

alapján a kikötött havi kamatot. A II. rendű alperes előzetes letartóztatása valójában a rPtk. 312. §-ban szabályozott teljesítés lehetetlenné válását eredményezte.

[16] A jelzálogszerződéssel kapcsolatban az elsőfokú bíróság a rPtk. 251. § (3) bekezdésére utalással kifejtette, hogy nincs jogszabályi akadálya annak, hogy a felperes a saját ingatlanát ajánlja fel az I. rendű alperes befektetésének biztosítására.

[17] A felperes által megjelölt megtámadási okok tekintetében az elsőfokú bíróság utalt a rPtk. 236.§ (1) bekezdésében, valamint a (2) bekezdés a) pontjában foglaltakra és a bizonyítékok alapján megállapította, hogy a felperes 2014. augusztus 4-én előterjesztett megtévesztésre alapított kereseti kérelme elkésett. A felperes a 2012. nyári felszólítás kézhezvételével tudomást szerzett arról, hogy az I. rendű alperes tőle követeli a tartozást és azt a jelzálogszerződés alapján az abban lekötött ingatlanból kívánja kielégíteni. Szintén elkésetten terjesztette elő a felperes a 2018. október 2-án tartott tárgyaláson a szolgáltatás és ellenszolgáltatás feltűnő értékaránytalanságára alapított keresetét, ugyanis a felperes sérelmet szenvedő félként 2012. február 23-án, a zálogjog ingatlannyilvántartásba való bejegyzésekor a zálogszerződés alapján teljesített.

[18] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokaira utalással helybenhagyta.

[19] A felperes fellebbezésében foglaltakkal kapcsolatban kifejtette, hogy a határozatának meghozatalában nem köti a bíróságot más hatóság döntése, az abban megállapított tényállás. A rendelkezésre álló bizonyítékok nem cáfolták az 50.000.000 forint II. rendű alperes részére való átadását, a felperes által átvett hozamok összegének számítása is ennek az összegnek az alapul vételével történt. Utalt arra, hogy az alperesek ismeretsége kezdetének időpontja az ügy érdemi megítélése szempontjából nem releváns.

[20] Egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a felek között atipikus jellegű, három oldalú befektetési megállapodás jött létre, nem találta azonban megalapozottnak a felperes ezzel összefüggésben előadott azon hivatkozását, hogy a megállapodás jellegéből eredően a kockázatközösségben az I. rendű alperesnek is osztoznia kell a felperessel. A felek előadása és a rendelkezésre álló bizonyítékok szerint az I. rendű alperes a befektetésben való részvételét biztosítékhoz kötötte, amely a kockázatát nyilvánvalóan csökkentette, ezzel szemben nem volt bizonyított az a felperesi tényállítás, hogy a felek közötti megállapodás kiterjedt az általa megjelölt kockázatközösségben való részvételre.

[21] A másodfokú bíróság a perbeli megállapodás jogszabályba ütközése körében, a szerződés rHpt.-be ütközését illetően kifejtette, hogy a pénzügyi szolgáltatások között felsorolt tevékenységek csak engedéllyel végezhetők, azonban a szerződés érvényességénél érdemi jelentősége annak van, hogy az engedély nem a szerződés megkötéséhez, hanem a tevékenység üzletszerű folytatásához szükséges. A rHpt. nem fűz az engedély nélkül végzett pénzügyi tevékenységhez polgári jogi jogkövetkezményt, az a szerződés érvényességét nem érinti. Utalt arra is, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 4.§ rendelkezéséből következően a büntetőeljárársban hozott határozat csak abban a vonatkozásban köti a polgári perben a bíróságot, hogy az elítélt elkövette a

bűncselekményt, ennél fogva a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján szabadon dönthet a polgári perben a bíróság arról, hogy az ügylet polgári jogi szempontból érvényes vagy sem.

[22] A másodfokú bíróság a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltának a megállapítására sem látott alapot. Rámutatott arra, hogy a jóerkölcsbe ütköző szerződések tilalma nem a szerződő felek magatartásának, hanem a szerződés tartalmának a kontrollja. A szerződés semmisségét kiváltó jóerkölcsbe ütközés általában objektív és szubjektív elemek együtthatásaként valósul meg. Emiatt a vizsgálatnak ki kell terjednie a vállalt kötelezettség és szolgáltatás megítélésén túlmenően a szerződést kötő felek szándékára és a szerződéssel megvalósítani kívánt célra. A szubjektív elemek értékelése körében nem elegendő, ha a szubjektív elemek fennállása csak az egyik szerződő fél oldalán igazolt, a másik szerződő félnek is tudnia kell a szerződéses partner elítélendő szándékáról, vagy a szerződéssel elérni kívánt erkölcsileg elítélendő célról. E körben a bírói gyakorlat azt is megköveteli, hogy a szubjektív elem hiánya arra legyen visszavezethető, hogy a szerződő felek az elvárható gondosság tanúsításának elmulasztása miatt ne tudjanak azokról a körülményekről, amelyek a szerződés jóerkölcsbe ütközését előidézik. A perbeli esetben azonban a felperes maga hivatkozott arra, hogy nem volt tisztában a szerződés céljával, így a kölcsönszerződés jóerkölcsbe ütközésének megállapítására nem látott alapot.

[23] A szerződés lehetetlen szolgáltatásra való irányulásával összefüggésben, egyetértve az elsőfokú bíróság által kifejtett indokokkal arra mutatott rá, hogy a bíróság jegyzőkönyvbe foglalt tájékoztatása ellenére nem bizonyította a felperes azt, hogy a megfelelő szolgáltatás teljesítése már a szerződés megkötésének időpontjában lehetetlen volt.

[24] A másodfokú bíróság a felperes megtámadásra alapított érvénytelenségi keresetei kapcsán a fellebbezésben előadottakra kifejtette, hogy anyagi jogi kifogás a védekezés egyik sajátos eszköze, a keresettel érvényesített követeléssel szemben, ellenkérelemként terjeszthető elő, a felperes által indított jelen peres eljárásban a felperes anyagi jogi kifogása értelmezhetetlen.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[25] A jogerős ítélet ellen a felperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen annak megváltoztatásával a keresetének helyt adó döntés meghozatalát, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte. Megsértett jogszabályként a rPp. 2.§ (4) bekezdését, a 3.§ (2) bekezdését, a 4. § (1) bekezdését, 166.§ (1) bekezdését, a 195. § (1) bekezdését, a 221.§ (1) bekezdését, és a rPtk. a 200.§ (2) bekezdését, 201. § (2) bekezdését, a 205.§ (3) bekezdését, a 207.§ (6) bekezdését, a 236.§ (3) bekezdését jelölte meg.

[26] A felperes szerint a rPp. 2.§ (4) bekezdését, 3.§ (2) bekezdését, 4. § (1) bekezdését, 166.§ (1) bekezdését, 195. § (1) bekezdését és 221.§ (1) bekezdését a jogerős ítélet azon okból sérti, mert mind az észszerűség, mind a tapasztalati elvárások, a rPp. 4. § (1) bekezdés helyes értelmezése szerinti kógens kötelezettség mellett azt indokolják, hogy a polgári perben eljáró bíróság vonja a mérlegelési körébe a büntető peranyagot és a büntető bíróság ítéletének

bírói következtetéseit is. Az időbeli közelség és büntető eljárás súlyos tétje miatt ugyanis az események minél pontosabb feltárásában érdekelt érintettek korábban sokkal pontosabb tanúvallomásokat tettek, amelyeknek a polgári perben közvetlenül felvett bizonyítás anyagával összevetett, egyenként és összességében való mérlegelését, a mérlegelés logikájáról számot adva – kifejtve azt, hogy a mérlegelés eredményeként miként jutottak az ítéleti következtetésre – nem mulaszthatták volna el a perben eljáró bíróságok. A rPp. 4. § (1) bekezdése szerinti „nem kötöttség” ugyanis legfeljebb egyfajta „felülmérlegelést” jelent, azonban nem azonos a büntető bizonyítási anyag, valamint az abból megállapított büntető tényállás és döntés pusztá mellőzésével, figyelmen kívül hagyásával. Sérelmezte a felperes, hogy az eljáró bíróságok a cáfoló bizonyítékok ellenére rögzítették a tényállásban, hogy az I. rendű alperes, a felperessel kapcsolatban ismerte meg a II. rendű alperest, hiszen emellett a megállapítás mellett a mérlegelés, a logika szabályai szerint is a felperesre kedvezőtlen irányba fordult. Álláspontja szerint a büntető iratok ismeretében – figyelembe véve azt a körülményt, hogy a II. rendű alperessel szemben az I. rendű alperes nem jelentett be polgári jogi igényt, továbbá azt is, hogy az I. rendű alperest a jelzálog-fedezetek érvényesítése folytán tényleges kár nem érte – alapos a feltételezés, hogy az alperesek jól működtek együtt a hasonló konstrukciójú ügyletekben. Mindezek mérlegelése felveti, hogy a II. rendű alperes teljesítőképessége már a szerződéskötéskor sem állt fenn, ez pedig a szolgáltatás lehetetlenségét jelenti.

[27] A felperes a rPtk. 201. § (2) bekezdésének és a 205. § (3) bekezdésének sérelmét arra alapította, hogy amennyiben a bíróság megítélése szerint a felek között nem két külön (egy kamatozó kölcsön- és egy ellenérték fejében biztosított jelzálog-fedezeti), hanem egy egységes, hárompólusú befektetési szerződés jött létre, úgy arányban kellett, hogy álljon a felperes kockázatvállalása, illetve kockázatviselése, az I. rendű alperes kockázatvállalásával, illetve kockázatviselésével. Ez a „kiegyenlítettség” a befektetési szerződés megszegésének elbírálásakor irányadó diszpozitív polgári jogi szabályokból következik, tehát a felperesnek ilyen akarattartalmat nem kell bizonyítania. Mindezekre tekintettel fenntartotta az álláspontját, hogy a jövőben az I. rendű alperes a felperesnek fizetni tartozik azt a hozamot, amelyre a felperes a II. rendű alperessel szerződött, ez utóbbi szerződés feltételei szerint.

[28] A rPtk. 207. § (6) bekezdésére alapított hivatkozása körében a felperes kérte, hogy a Kúria helyezkedjen Pfv.VI.20.139/2018/8. számú ítéletében foglaltakkal azonos álláspontra, amely szerint nem hárompólusú befektetési jogviszony jött létre a felek között, hanem egymásra tekintettel kötött, de a felek különbözősége miatt egymástól részben elkülönítve vizsgálendő két önálló jogügylet, a kölcsönszerződés, ennek folytán a közjegyzői okiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozat pedig színlelt, így semmis.

[29] A felperes szerint a rPtk. 200.§ (2) bekezdés az első fordulata helyes értelmezése az, hogy jelen esetben a jogszabályszöveg szerinti kivétel nem alkalmazható, tehát a szerződés jogszabályba ütközés miatt semmis. Fenntartotta a Btk. 318. § (1) bekezdésébe ütköző II. r. alperesi magatartás miatti semmisség megállapítására irányuló keresetében és e körben a fellebbezésében foglaltakat is arra hivatkozva, hogy azok önmagukban nem alaptalanok annak folytán, hogy a büntető bíróság a polgári jogi igényt megítélte.

[30] A rPtk. 200. § (2) bekezdésének második fordulata megsértése körében arra hivatkozott, hogy a felek szerződéses kapcsolatrendszeré már a szerződéskötések időpontjában jóerkölsbe ütközött, és mindez teljesen független a szerződéskötő felek későbbi

kijelentéseitől. A társadalmi („köz-”) felfogás számára ugyanis egyértelmű, hogy a tárgyi szerződésekben kikötött, irreális, „legálisan” ki nem termelhető kamatokat csak akként lehetett volna a II. rendű alperes részéről a szerződések előírásainak megfelelően, folyamatosan biztosítani, ha annak valaki – a szerződő felek körén kívül eső személy – a megkárosítottja lesz. Ezzel a felek is nyilvánvalóan számoltak, még ha érthető módon nem is tettek ezt illetően nyilatkozatokat.

[31] Megismételte azt a fellebbezésében előadott álláspontját, hogy a felek szerepe kényszerűen megfordult a végrehajtható közjegyzői okirat alapján az I. rendű alperes által a jelzálogjoggal terhelt ingatlanra vezetett végrehajtás megindulása miatt, ezért a jelen perben a felperes élhet a rPtk. 236. § (3) bekezdésében szabályozott anyagi jogi kifogással.

[32] Az alperesek felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztettek elő.

A Kúria döntése és jogi indokai

[33] A felülvizsgálati kérelem részben megalapozott.

[34] A felülvizsgálati eljárás egy szigorú eljárásjogi szabályok szerinti, rendkívüli perorvoslat, amelynek során – bizonyos kivételektől eltekintve – a Kúria kizárólag a felülvizsgálati és (ha van) a csatlakozó felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát. [rPp. 272. § (2) bekezdés, 275. § (2) bekezdés].

[35] A felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II.15.) PK vélemény 3. pontja és annak indokolása szerint, a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő, kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen konjunktív feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt megjelöli a megsértett jogszabályhelyet, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, azaz a jogszabálysértésre való hivatkozása indokát ismerteti. Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell ezekkel a tartalmi követelményekkel. A hiányos hivatkozásokat a Kúria érdemben nem bírálja el.

[36] Erre tekintettel megsértett adekvát jogszabály [rPtk. 227. § (2) bekezdése, rPp 206. § (1) bekezdése] megjelölése hiányában nem volt arra lehetőség, hogy a Kúria a felperes lehetetlen szolgáltatás miatti semmisségre alapított keresetét elutasító jogerős ítéleti döntést, valamint a bíróságok tényállás megállapításával és a bizonyítékok mérlegelésével kapcsolatos tevékenységét felülbírálja, továbbá nem vizsgálhatta a jogszabálysértés indokainak hiányában a rPp. 2.§ (4) bekezdésének, 3.§ (2) bekezdésének, 166.§ (1) bekezdésének, 195. § (1)

bekezdésének a megsértését sem. E jogszabályhelyek megjelölésére a felülvizsgálati kérelem azon részében került sor, ahol a felperes kizárólag a rPp. 4. §-ának sérelmével és ezzel összefüggésben az eljáró bíróságok bizonyíték-értékelésének a nem megfelelő voltával kapcsolatos érveit tartalmazta. A felsorolt egyéb jogszabálysértések körében a kérelem semmilyen indokolást nem tartalmazott.

[37] A felülvizsgálati eljárás tárgya a jogerős ítélet [rPp. 270. § (2) bekezdés], így az elsőfokú ítélettel kapcsolatos érvek és hivatkozások a felülvizsgálati eljárásban nem vizsgálhatóak. Nem teljesíti a rPp. 272. § (2) bekezdése szerinti követelményeket a felülvizsgálati kérelemben írt azon utalás sem, amely szerint a felperes fenntartja a keresetében, illetve a fellebbezésében foglaltakat, hiszen azokban a később meghozott jogerős ítélet jogszabálysértő voltára vonatkozó indokokat nyilván nem adhatott elő (BH2018. 113.I.). Erre tekintettel nem volt érdemben vizsgálható a felperes rPtk. 200. § (2) bekezdés első fordulatának a megsértésére való hivatkozása sem.

[38] A felperes felülvizsgálati támadásai közül tehát a rPp 4. § (1) bekezdésének, 221. §-ának, a rPtk. 201. § (2) bekezdésének, a 205. § (3) bekezdésének, 207. § (6) bekezdésének, 200.§ (2) bekezdés második fordulatának és a 236. § (3) bekezdésének a sérelme volt érdemben vizsgálható.

[39] Alaptalanul hivatkozott a felperes arra, hogy a másodfokú bíróság a mérlegelés során megsértette volna a rPp. 4. §-át és ezzel a rPp. 221. §-át. Helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság arra, hogy a büntetőeljárásban eljáró bíróságnak a jogerős ítélete csak annyiban köti a bíróságot, hogy nem állapíthatja meg azt, hogy a terhelt a bűncselekményt nem követte el. A büntető ítélet, illetve az abban megállapított tényállás a perben bizonyítékként valóban értékelhető, azonban nem vehető figyelembe kizárólagos bizonyítékként. A per tárgyát a peres felek között létrejött szerződések érvénytelensége képezte. A büntető bíróság a bűncselekmény elkövetése szempontjából relevánsként nem állapított meg olyan tény, amely a felek perben vizsgált polgári jogviszonyainak érvénytelenségi vizsgálata során kötné a bíróságot. A polgári perben eljáró bíróságok ugyanis nem a II. rendű alperes büntetőjogi felelősségét állapították meg, hanem a releváns tények alapján a szerződések érvényessége kérdésében foglaltak állást. A másodfokú bíróság részletes indokát adta, hogy miért jutott a jogerős ítélet szerinti következtetésre. Az, ha a kifejtett indokok esetlegesen nem helytállóak, nem az indokolási kötelezettség, mint eljárásjogi előírás megsértését, hanem anyagi jogszabálysértést eredményezhet.

[40] Tévesen állította a felperes a rPtk. 236. §-ának a megsértését is. A semmisség és a megtámadhatóság eltérő jogintézmények: a semmisséggel – amelyre a rPtk. 234. § (1) bekezdése alapján bárki, határidő nélkül hivatkozhat – szemben a rPtk. 236. § (1) bekezdése alapján a megtámadást egy éven belül, írásban kell a másik féllel közölni, majd a közlés eredménytelensége esetében haladéktalanul a bíróság előtt érvényesíteni. A megtámadási határidő eltelte után a rPtk. 236. § (3) bekezdésének második mondata szerint a megtámadásra jogosult a szerződésből eredő követeléssel szemben a megtámadási jogát már csak kifogás útján érvényesítheti. A megtámadási kifogás a keresettel szemben való védekezést szolgálja, így azt az alperes – illetve viszontkeresettel szemben a felperes – az érdemi ellenkérelme részeként terjesztheti elő. [Lefelsőbb Bíróság az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 9.a) pont]. Nincs tehát arra mód, hogy a felperes a megtámadási határidő elteltét követően a rPtk.

236. § (3) bekezdésére alapítsa érvénytelenségi kereseteit. Erre tekintettel a felperes rPtk. 201. § (2) bekezdésére és az ezzel összefüggésben állított rPtk. 205. § (3) bekezdésére való hivatkozásai sem voltak alaposak.

[41] Helytállóan hivatkozott azonban a felperes arra, hogy a jogerős ítélet sérti a rPtk. 207. § (6) bekezdését és a rPtk. 200. § (2) bekezdés második fordulatát. Az eljáró bíróságok ugyanis az ügy elbírálásához szükséges mértékben feltárt és helyesen megállapított tényállásból ebben a körben téves jogi következtetéseket vontak le, a felülvizsgálati kérelem az alábbiakra tekintettel részben megalapozott.

[42] Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a felperes és az I. rendű alperes közötti kölcsönszerződés színlelt, amely megállapítással a másodfokú bíróság is egyetértett. A színlelt szerződést a rPtk. 207. § (6) bekezdése szerint a leplezett szerződés alapján kell megítélni, így az eljáró bíróságok ezen jogszabályi rendelkezésnek megfelelően jártak el, amikor vizsgálták, hogy a kölcsönszerződés milyen szerződést leplez, valamint vizsgálták ennek a szerződésnek az érvényességét. Tévedtek azonban abban, hogy a színlelt kölcsönszerződés egy hárompólusú jogviszonyt leplezett volna, valamint abban is, hogy a leplezett szerződés érvényes.

[43] Az eljárás során feltárt szerződéses konstrukció a jogerős ítéletben kifejtettekkel szemben nem egy háromoldalú jogviszonyt, hanem több, egymásra figyelemmel kötött szerződésen alapuló, de kétoldalú jogviszonyt hozott létre: az alperesek közötti szóban létrejött befektetési jellegű szerződéssel, az ennek biztosítására kötött jelzálogszerződéssel létrejövő, valamint a fedezetért a felperest a II. rendű alperestől megillető ellenértékről szóló megállapodással kapcsolatos jogviszonyt. A felperes nem kért és nem is kapott kölcsönt az I. rendű alperestől, az ingatlanát kívánta, hozam reményében befektetni. Ezt a hozamot a II. rendű alperestől várta, arról csak vele állapodott meg. Az I. rendű alperes se akart kölcsön adni a felperesnek, pénzét a II. rendű alperesnél akarta befektetni, az után nem a felperestől, hanem csak a II. rendű alperestől várt hozamot és a tőkeösszeget is a II. rendű alperestől várta vissza. A II. rendű alperes vállalta a pénz „befektetését” és abból hozam fizetését az I. rendű alperes és a felperes részére.

[44] A felperes és az I. rendű alperes nemcsak a kölcsönszerződést, hanem a jelzálogszerződést is színlelték annyiban, hogy a felperes valójában nem a saját visszafizetési kötelezettsége biztosítására engedte a jelzálogjogot. Az írásbeli kötelezettségvállalása azonban – mint leplezett szerződés – ettől még érvényes, mert az ténylegesen az alperesek közötti befektetési jellegű szerződéshez kapcsolódóan, a II. rendű alperes I. rendű alperessel szembeni fizetési kötelezettségét biztosította. Ezen kötelezettségért a felperes – a felek egyező nyilatkozata alapján – visszerhesen, a II. rendű alperestől remélt ellenérték fejében vállalt helytállást. Ezen leplezett jelzálogszerződés önmagában nem volt semmis, nem ütközött jogszabályba és jóerkölcsbe sem azon okból, hogy nem kölcsönt, hanem befektetési jellegű szerződést biztosított (Pfv.VI.21.220/2018/12.). Kizárólag abban az esetben volt tehát megállapítható az érvénytelensége, ha az általa biztosított, alperesek közötti befektetési jellegű szerződés semmis. A jelzálogjog járulékosága ugyanis azt jelenti, hogy fennállása és tartalma a biztosított követeléshez igazodik. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított követelésre vonatkozó szerződés érvénytelen, akkor a jelzálogjogot alapító szerződéshez sem fűződhet a felek által célzott joghatás, hiszen nincs mit biztosítani.

[45] A felperes keresete tehát mind a kölcsönszerződés, mind a jelzálogszerződés és az ezeket biztosító egyoldalú tartozáselismerő és kötelezettségvállaló nyilatkozat esetén akkor vezethetett eredményre, ha a kölcsönszerződéssel leplezett, az alperesek között létrejött befektetési jellegű szerződés – a fentebb kifejtettekre figyelemmel – a rPtk. 200. § (2) bekezdésének második fordulata szerint semmis.

[46] A jóerkölcsbe ütközés egy nyitott szerkezetű törvényi tényállás, amelynek megvalósulását számos ok eredményezheti. A kialakult joggyakorlatnak megfelelően a szerződés akkor jóerkölcsbe ütköző, ha azt jogszabály nem tiltja ugyan, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege vagy azért ellenérték felajánlása, illetve a szerződés tárgya sérti az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat és ezért azokat az általános társadalmi megítélés is egyértelműen tisztességtelennek, elfogadhatatlannak tekinti. (BH2000. 260.)

[47] A másodfokú bíróság azon okból nem látott lehetőséget ezen semmisségi ok megállapítására, hogy az ahhoz szükséges szubjektív elem a felperes oldalán nem állt fenn, mert a felperes maga hivatkozott arra, hogy nem volt tisztában a szerződés céljával. A szubjektív elemek értékelése körében pedig – álláspontja szerint – nem elegendő, ha a szubjektív elemek fennállása csak az egyik szerződő fél oldalán igazolt, a másik szerződő félnek is tudnia kell a szerződéses partner elítélendő szándékáról, vagy a szerződéssel elérni kívánt, erkölcsileg elítélendő célról. A jogerős ítélet ezen indokai azon alapultak, hogy [42]-[43] pontban kifejtettek alapján a másodfokú bíróság, tévesen, egy háromoldalú megállapodás fennállására következtetett. A felperes szándéka és tudattartalma azonban az alperesek közötti befektetési jellegű szerződés érvényessége szempontjából irreleváns, hiszen annak nem volt alanya.

[48] Az alperesek közötti befektetési jellegű szerződés megítélése szempontjából az bírt relevanciával, hogy az I. rendű alperes – az ügyletkötési szándék, a szerződéssel elérni kívánt cél, azaz az ígért havi haszon nagyságára és a szerződéskötés körülményeire is tekintettel – kellő körültekintés, gondosság mellett tudhatott a II. rendű alperes bűncselekményt megvalósító jóerkölcsbe ütköző motivációjáról az alábbiakra tekintettel.

[49] Az I. rendű alperes – csakúgy, mint a felperes – több alkalommal fektetett be a II. rendű alperes által kínált befektetési lehetőségbe. Az I. rendű alperes tehát ismerte a szerződéses konstrukció minden részletét, hiszen 6 alkalommal bizonyítottan is sor került közte és a II. rendű alperes között hasonló tartalmú szerződés és annak biztosítására más személlyel jelzálogszerződés megkötésére, amelyek során igen jelentős pénzüsszegeket adott át a II. rendű alperesnek. Nem adott tehát jóhiszeműen kölcsönt a felperesnek, vagy a II. rendű alperesnek, hogy azt ők fektethessék be, valami általuk akart befektetésbe, hanem a pénzüsszeg átadásával egy saját befektetés volt a célja. Ez egy olyan befektetés volt, amelynek során a befektető a szerződés megkötésének időpontjában legális befektetéssel köztudottan el nem érhető, irreálisan magas hozamot (éves szinten 30-60 %) ér el. A Legfelsőbb Bíróság a BH1996. 306 számú eseti döntésében kimondta, hogy a (legálisan) teljesíthetetlen ígérettel kecsegtető ajánlat alapján létrejött szerződés nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközik, ennek folytán semmis. Nyilvánvalóan sérti ugyanis a jóerkölcsöt az, hogy a II. rendű alperes már a szerződés megkötésekor tudta, hogy a vállalt kötelezettségét nem tudja teljesíteni, illetve annak teljesítése csak más személyek megkárosítása útján

lehetséges. A II. rendű alperes által működtetett rendszer lényege az volt, hogy a korábbi befektetésekre ígért hozamot a későbbi befektetésekből fedezte. Az EBH1999. 112. számú eseti döntés értelmében az ezen az elven működő rendszerhez kapcsolódó szerződések jóerkölcsbe ütköznek, ezért semmisek. Az I. rendű alperes már abból is következtethetett az ügylet illegális voltára, hogy annak ellenére, hogy a pénzt a II. rendű alperes részére adta át és tőle várta az átadott tőke visszaadását és jelentős mértékű hozam kifizetését, nem a II. rendű alperessel és nem befektetési szerződést, hanem a felperessel és kölcsönszerződést kötött írásban, amely a vállalt és elvárt hozamra semmilyen formában nem utalt.

[50] Mindezek alapján a másodfokú bíróság által hiányolt szubjektív elemek mindkét szerződő fél esetében fennálltak. A kifejtettek alapján megállapítható volt az is, hogy az alperesek közötti befektetési jellegű szerződés a rPtk. 200. § (2) bekezdése szerint semmis, amely azt is eredményezte, hogy a biztosítékaul szolgáló jelzálogszerződés és tartozáselismerő nyilatkozat is semmis. A jogerős ítélet az ezen szerződések és nyilatkozat érvénytelenségének megállapítása és ennek következtében a jelzálogjog törlése iránti kereseteket elutasító elsőfokú ítéletet helybenhagyó részében jogszabálysértő.

[51] A teljesség kedvéért meg kell jegyezni, hogy a felperesnek a már kifejtettek szerint a színlelt szerződések megkötésekor, az ügyletkötéssel az egyetlen célja az volt, hogy ingatlana „befektetésével” abból magas hozamot érjen el. Ez a hozam, az I. rendű alperes által elvárt hozamhoz hasonlóan olyan irreálisan magas volt, ami akkor, legális befektetéssel, köztudottan nem volt elérhető, de a II. rendű alperessel kötött megállapodása nem képezte ennek a pernek a tárgyát.

[52] A Kúria a fentiekre tekintettel a rPp. 275. § (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét a rPp. 253. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazásával részben megváltoztatta, megállapította a kereseti kérelemben megjelölt szerződések, valamint a tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelenségét és rendelkezett az eredeti állapot helyreállítása körében az I. rendű alperes javára bejegyzett jelzálogjog törléséről. A Kúria nem tért el sem a Pfv.VI.20.139/2018/8. számú, sem a Pfv.VI.20.114/2015/5. számú ítéletében kifejtettektől, ugyanis ezen felülvizsgálati eljárásokban – a felülvizsgálat korlátaira tekintettel – a Kúria a biztosított szerződés érvényességéről nem foglalt állást.

[53] A szerződések és a tartozáselismerő nyilatkozat érvénytelensége folytán a felperes a végrehajtási eljárás megszüntetését kérheti, így az egyéb keresetei nem voltak alaposak, amelyre figyelemmel a Kúria az elsőfokú ítéletet egyebekben helybenhagyta.

A határozat elvi tartalma

I. Nyilvánvalóan sérti a jóerkölcsöt az, ha a szerződés megkötésére egy olyan rendszer részeként kerül sor, amelynek a lényege, hogy a kötelezett a korábbi befektetésekre ígért hozamokat a későbbi befektetésekből fedezi, így a kötelezett már a szerződés megkötésekor tisztában van azzal, hogy a vállalt kötelezettségét nem tudja teljesíteni. A jogosult célja pedig

egy olyan befektetés, amelynek során a szerződés megkötésének időpontjában legális befektetéssel köztudottan el nem érhető, irreálisan magas hozamot érjen el.

II. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított szerződés érvénytelen, az azt biztosító jelzálogjogot alapító szerződés is érvénytelen.

Alkalmazott jogszabályok

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959.évi IV. törvény 207. § (6) bekezdése és 200. § (2) bekezdése.

Záró rész

[54] Az elsőfokú eljárásra vonatkozóan a pernyertesség-pervesztesség aránya módosult, amelyre tekintettel a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét ebben a körben is megváltoztatva, a rPp. 270. § (1) bekezdése értelmében alkalmazandó 78. § (1) bekezdése alapján rendelkezett az elsőfokú perköltség, valamint a másodfokú és a felülvizsgálati eljárási költség viseléséről, figyelemmel arra, hogy a felperes lényegében – végrehajtási jog, árverés bejegyzésének ténye törlése iránti kereseti kérelmei kivételével – teljes egészében pernyertes lett. A Kúria a felperes jogi képviseletével összefüggésben felmerült perköltségének összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) és (5) bekezdése alapján állapította meg és annak megfizetésére az alpereseket egyetemlegesen kötelezte.

[55] A Kúria a felperes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt kereseti, fellebbezési és felülvizsgálati eljárási illeték egyetemleges megfizetésére az alpereseket kötelezte az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 74. § (3) bekezdése szerint alkalmazandó a költségmentesség bírósági eljárásban való alkalmazásáról szóló a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján.

[56] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a rPp. 274. § (1) bekezdés alapján tárgyaláson bírálta el.

[57] E határozat ellen a felülvizsgálat lehetőségét a rPp. 271. § (1) bekezdés e) pont zárja ki.

Budapest, 2022. február 22.

Dr. Puskás Péter s.k. a tanács elnöke, dr. Csesznok Judit Anna s.k. előadó bíró, dr. Bartal Géza s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

Sz.Sz.

bíróági ügyintéző